

Dvorac Gornja Rijeka - obnova i prenamjena

Visin, Mirjana; Jakaša Borić, Viki

Source / Izvornik: **Zbornik III. kongresa hrvatskih povjesničara umjetnosti, 2013, 227 - 233**

Conference paper / Rad u zborniku

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:254:161929>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-26**

Repository / Repozitorij:

[PODEST - Institute of Art History Repository](#)

Dvorac Gornja Rijeka – obnova i prenamjena

Cilj je izlaganja na primjeru obnove dvorca Gornja Rijeka prikazati prioritete s aspekta konzervatorske struke, što dakako uključuje očuvanje spomenika i afirmaciju njegovih spomeničkih vrijednosti, ali jednako tako i promišljanje budućeg sadržaja, načina korištenja, kao i kapaciteta u okviru predviđene namjene. Dakle, obnova dvoraca danas podrazumijeva ne samo konzervatorsko-restauratorske zahvate vezane uz zaštitu i prezentaciju spomeničke baštine, već i njihovo uključivanje u tijekove suvremenog života.¹ Zapravo je riječ o pronalaženju funkcije koja bi zadovoljila potrebe ekonomske održivosti i suvremenog korištenja istodobno omogućavajući očuvanje i prezentaciju povijesne stratigrafije.

Kratka povijest dvorca

Dvorac Gornja Rijeka smješten je u podkalničkoj ravnici, a gornjoriječko vlastelinstvo pripadalo je obitelji Orehoczy koja je posjedovala Veliki i Mali Kalnik te niz obližnjih imanja.² Njegova povijest paradigma je sudbine većine dvoraca kontinentalne Hrvatske. Transformirajući se kroz nekoliko stoljeća od kurije do trokrilnog baroknog dvorca, svoj vrhunac doživljava u drugoj polovini 19. stoljeća kada u njemu živi Sidonija Rubido. Od početka 20. stoljeća dvorac ubrzano mijenja vlasnike, a posjed se usitnjava i rasprodaje seljacima. Nakon Drugoga svjetskog rata uvodi se sadržaj javnoga karaktera, odnosno u dvorac se smješta osnovna škola koja će tamo ostati do 1984. godine. Nakon toga dvorac ostaje prazan i bez namjene, prepušten propadanju.

Godine 1995. kada koncesiju na dvorac dobiva privatna osoba radi prenamjene u luksuzni hotel, započinje recentna povijest dvorca koju određuju pokušaji pronalaženja i provedbe prenamjene. Nažalost, nerazumijevanjem koncepta obnove i nesposobnošću uvažavanja osnovnih obilježja korištenja i življenja u takvim objektima, tadašnji koncesionar poduzetim intervencijama degradira dvorac zbog čega nakon dugotrajnog procesa gubi pravo na koncesiju. Godine 2006. dvorac preuzima novi investitor te nakon nužne hitne sanacije zida kula (zatezanje i injektiranje) pokreće program kojim se predviđa prenamjena dvorca u luksuzni hotel s nizom popratnih sadržaja.

Povijest izgradnje dvorca (građevne faze)

S obzirom na to da pojam zaštite podrazumijeva zadovoljavanje potreba suvremenog korištenja uz očuvanje i prezentaciju povijesnih slojeva, cijeli proces započeo je konzervatorsko-restauratorskim istraživanjima kojima su određene osnovne građevne faze dvorca. Veći dio istraživanja proveden je 1995. godine pod vodstvom Ivana Srše, a dolaskom novog investitora 2006. godine nastavljaju se analize i ciljana sondiranja arhitektonske strukture dvorca.³ Novi nalazi dovode do novih pretpostavki i zaključaka, a time i izmjena u okviru ranije utvrđene geneze građevine. Dvorac ima 4 povijesno vrijedne faze u svom građevnom razvoju. To je kurija iz prve polovine 17. stoljeća, dvorac-kaštel s četiri kule iz druge polovine 17. stoljeća, barokizacija s kraja 18. stoljeća te adaptacije iz šezdesetih godina 19. stoljeća.

Kurija – prva polovina 17. stoljeća

Dvorac je sagradio Vladislav Orehoczy mlađi nešto prije 1663. godine, a isprava iz 1650. godine u kojoj se spominje »kurija Reka« govori nam da je novosagrađenom dvorcu prethodila kurija.⁴ To su potvrdila i spomenuta restauratorska istraživanja kojima je utvrđeno da povijesnu jezgru današnjeg dvorca čini kurija. Prema istraživanjima i interpretacijama iz 1995. godine cijela njezina građevna struktura pripada južnom krilu današnjeg dvorca. Riječ je dakle o pravokutnoj katnici s nizom prostorija i arkadno rastvorenim hodnikom u prizemlju (arkadura od šest polukružnih lukova i stupova s konkavnim rubovima) te nizom prostorija i hodnikom u katu. Tadašnja je interpretacija, prije svega, vezana uz nalaze najstarijeg sloja žbuke na južnom i sjevernom pročelju opisanoga gabarita, a duljina građevine određena je duljinom arkadnog hodnika. S obzirom na to da završetak istočnog dijela kurije nije pronađen, otvorena je mogućnost i ponešto drugačije interpretacije. Analizom debljine zidova mogućih starijih dijelova dvorca te sagledavanjem koncepta južnog krila s arkadurama, a imajući na umu vrijeme u kojem kurija nastaje (unatoč miru potpisanom 1606. godine Turci često provaljuju), došlo se do ponešto izmijenjenih pretpostavki o najstarijoj jezgri dvorca. Naime, zidovi jugoistočne kule znatno su deblji u odnosu na zidove sjeveroistočne kule, a arkadno rastvorena građevina morala je biti zaštićena što bi značilo da je kuriju činilo glavno južno krilo, jugoistočna kula i dio današnjega istočnoga krila.⁵

Trokrilni dvorac s četiri kule (*castellum*) – nešto prije 1663.

Izgradnja trokrilnog dvorca s četiri kule ostvaruje se nešto prije 1663. godine, o čemu svjedoči spis koji govori da Vladislav Orehozy mlađi prodaje svoj dio Maloga Kalnika stricu Gašparu Orehocyju nakon što je sazio novi dvor pod imenom Reka.⁶ Danas dvorac ima dvije istočne kule, a postojanje dviju zapadnih dokazuje prije svega spis iz 1731. godine u kojem se opisuje prostrani, stari »castellum« s četiri kule te jozefinska topografska karta iz posljednje četvrtine 18. stoljeća na kojoj je dvorac prikazan s četiri kule.⁷ Sondiranjima su do sada utvrđeni temelji sjeverozapadne kule, a očuvan je i dio njezina zida u visini prizemlja, koji je ostao ugrađen unutar sjevernog krila dvorca. Neki su istraživači ukazivali na obližnji dvorac Gušćerovec vrlo sličnog koncepta kao mogući uzor za izgradnju Gornje Rijeke, što je sasvim prihvatljiva teza.⁸ Ovaj koncept dvorca-kaštela karakterističan je za 17. stoljeće, što potvrđuje niz tipološki srodnih dvoraca građenih u to vrijeme (Gorica kod Pregrade, Novi Dvori Klanječki, Mali Tabor, Kerestinec itd.).

Dakle, starijoj jezgri dograđuje se dio istočnog i sjeverno krilo te tri cilindrične kule. Dvije zapadne kule povezuju se zidom. Nije poznata pozicija glavnog ulaza u tadašnji dvorac, a rizalit s portalom je sasvim sigurno prigraden u sljedećoj obnovi, odnosno prilikom barokizacije dvorca. Dogradnja istočnoga krila ponovila je postojeći obrazac niza prostorija zaključenih drvenim grednicama ili svodenih bačvastim svodovima sa susvodnicama, a isti se koncept koristi i kod sjevernog krila koje je nešto šire od istočnog. Današnja arkadura koja se proteže duž dvorišnog pročelja istočnog krila ne pripada ovoj građevnoj fazi, međutim, sigurno je nekakav trijem postojao, moguće drveni.⁹ Sjeveroistočna kula od početka je imala sakralnu funkciju, što dokazuju povijesni izvori i činjenica da nije postojala međukatna konstrukcija, pa je kružna prostorija zapremala cijelu visinu kule.¹⁰

Sondiranjima je utvrđeno da je južno pročelje dvorca bilo obojeno u sivo-bijeloj kombinaciji tako da su širokim sivim trakama bila formirana pravokutna polja unutar kojih su bili smješteni prozori. Sokl i svi kameni prozorski elementi (doprozornici, klupčica, vijenac) bili su obojeni, a prozorske parapetne plohe bile su dekorirane slikanim stiliziranim *lambrekini* (zavjesa s resicom). Oblici su bili urezivani u vlažnoj žbuci, a potom bojani, što je tipičan način oslikavanja pročelja u 17. i 18. stoljeću. Može ih se dovesti u vezu s miljanskim oslicima četvrte građevne faze iz oko 1710. godine.¹¹ S obzirom na to da je ovaj oslik robusniji od miljanskoga vjerojatno je nastao nešto prije i može ga se smjestiti u posljednju četvrtinu 17. stoljeća.¹² Iz ove su faze očuvana samo dva prozora s kamenim profiliranim nadstrešnicama i klupčicama te dio sivog oslika s tim da su *lambrekini* u parpetnim zonama od vremena sondiranja do danas potpuno nestali.

Barokizacija – kraj 18. stoljeća

Barokizacija se vezuje uz Ivana Sigismunda Chamarèa koji krajem 18. stoljeća značajno napreduje na društvenoj ljestvici te pokreće zamašnu obnovu kojom osuvremenjuje

svoj dvorac.¹³ Prije svega, dokida zatvorenost i fortifikacijski karakter dvorca uklanjajući dviju zapadnih kula i produljenjem dvaju krila – sjevernog i južnog.¹⁴ Na tragu barokne težnje za povezivanjem i prožimanjem unutarnjeg i vanjskog prostora uvodi aksijalnost dogradnjom središnjeg rizalita s portalom, na pročelju istočnoga krila.¹⁵ Ovim zahvatom istočno pročelje preuzima ulogu glavnoga krila čime je uspostavljen barokni koncept dominacije jednoga krila kojem ostala krila postaju subordinirana. Ideju aksijalnosti podržavaju dograđeni arkadni hodnik uz dvorišno pročelje istoga krila, čiji je središnji luk najširi, kao i otvor u zapadnom zidu koji spaja dva produljena krila, sjeverno i južno. Interijer dvorca dobiva reprezentativniji karakter uređenjem jugoistočne kule, naročito prostorije na katu kojoj se ugrađuje drveni svod, a zidovi se artikuliraju u klasicističkom stilu arhitektonskim elementima (pilastri, vijenci, sokl) te zidnim oslicima alegorija godišnjih doba.¹⁶ Također se zida novo reprezentativno dvokrako stubište sa zidnim oslicima, na mjestu spoja južnoga krila s jugoistočnom kulom. Južna kula rastvara se trima vratima u prizemlju što upućuje na pretpostavku da se već tada uređuje perivoj pred dvorcem. Nešto kasnije, godine 1830. sjeverna kula s kapelom sv. Ivana Nepomuka biva otvorena za javnost, za što grofica Amalija Chamarè dobiva dozvolu od crkvenih vlasti.¹⁷ Tada nastaje vratni otvor koji omogućava ulaz u kapelu izvana što do tada vjerojatno nije bilo moguće niti potrebno jer je kapela bila namijenjena samo za članove obitelji koji su imali ulaz s unutarnje strane.

Kad je riječ o pročeljnoj obradi ove graditeljske faze, nije pronađen žbukani sloj pa tako niti pripadajuća arhitektonska plastika, međutim, pronađeni su kameni fragmenti portala na rizalitu istočnoga krila.¹⁸ Osim neupitno barokne forme povijenoga gređa koja nam potvrđuje pretpostavku da je rizalit nastao u barokizaciji, značajna je spoznaja o njegovoj visini. Naime, barokni portal bio je znatno viši od postojećega što upućuje na zaključak da su katni prozori bili manji i na višoj poziciji od današnjih. To bi ujedno značilo da današnji portal i prozori potječu iz sljedeće faze kada Sidonija Rubido preuređuje dvorac. Isto se odnosi na preostale katne prozore istočnog pročelja.

Katastarski list imanja iz 1860. godine prikazuje situaciju koja je definirana ranije, po svoj prilici, početkom 19. stoljeća.¹⁹ Imanje je organizirano na uobičajen način s dvorcem u središtu, gospodarskim prostorom i gospodarskim građevinama u stražnjem sjevernom dijelu i perivojno uređenim površinama s alejama u prednjem dijelu, odnosno s južne i istočne strane dvorca. Uređenje okolnog prostora podržava barokni koncept dvorca tako što prilazna aleja s istoka vodi prema središnjem rizalitu čime se naglašava sada glavno istočno pročelje.

Obnova dvorca šezdesetih godina 19. stoljeća

Sidonija Rubido svoj dvorac preuređuje šezdesetih godina 19. stoljeća, što potvrđuje godina 1867. ispisana u podnom teraco-mozaiuku u sjevernoj kuli, kao i karakteristična romantičarska arhitektonska plastika istočnog pročelja. Od značajnijih građevinskih zahvata koje poduzima Sidonija iz-

mjenja je krovništva pri čemu su krila dvorca povišena za visinu potkrovnog vijenca, a kule za cca 1 m.

Bez obzira na spomenute intervencije, osnovni se barokni koncept cjeline ne mijenja, što znači da se unatoč povišenim kulama zadržavaju osnovni odnosi dominacije istočnoga krila s rizalitom. Kad je riječ o dekoraciji pročeljnih ploha, samo istočno glavno pročelje biva dekorirano arhitektonskom plastikom iz ranohistoricističkog repertoara. Naime, uklanja se plastika baroknog portala i prežbukava se njegov zabatni dio tako da njegova nekada vjerojatno raskošna forma biva reducirana na vratni otvor segmentnog zaključka s kamenim dovratnicima i kamenim nadvojem. Istodobno se rastvaraju veći prozori segmentnog zaključka koji dobivaju naglašenu štapastu profilaciju i prelomljene pravokutne nadstrešnice, a rizalitni zabat se naglašava stepenasto izvedenim stranicama. Zazidava se otvor u središtu zabata koji je pripadao izvornom konceptu rizalita te se profiliranim vijencem razdjeljuje katni od zabatnog dijela rizalita.

U obnovi interijera najznačajniji zahvat svakako je formiranje glavne dvorane s drvenim zrcalnim svodom, konstrukcijom tipičnom za 19. stoljeće. Kad je riječ o uređenju interijera, do danas su očuvane podne obloge obrađene teraco-tehnikom u prostorijama kula, zidne slikane dekoracije ili samo monokromni naliči glavnih prostorija.

Obnova dvorca – konzervatorski uvjeti

Kad su posrijedi konzervatorski uvjeti za obnovu dvorca stav je sasvim jasan, odnosno neupitna je obnova kojom će biti prezentirano stanje definirano barokizacijom krajem 18. stoljeća uključujući intervencije 19. stoljeća koje su prisutne u vidu arhitektonske plastike glavnog pročelja, kao i uređenja interijera. Ovom vremenu pripadaju i krovništva povišenog nadozida, kao i upečatljive krovne konstrukcije stožastih krovova dviju kula koje će biti sanirane i obnavljane prema zatečenoj povijesnoj konstrukciji te prezentirane i dostupne posjetitelju. Kule nisu samo arhitektonske dominante, već i sadržajni akcenti po svojoj izvornoj namjeni i likovnom bogatstvu interijera, pa bi morale biti među najatraktivnijim prostorima u dvorcu.

Valoriziranje i prezentiranje sačuvane cjeline ne isključuje prezentaciju karakterističnih struktura ili dijelova struktura ranijih povijesnih faza do kojih se došlo sondiranjima. Slijedom toga na južnom pročelju bit će prezentiran sivo-bijeli oslik iz vremena dvorca s četiri kule. Iz ove građevne faze bit će prikazan i nalaz temelja srušene sjeverozapadne kule, a planira se vratiti visinu poda uključujući i prezentaciju temelja zapadnoga dvorišnog zida. Reaktivirat će se sakralna funkcija sjeveroistočne kule, što zahtijeva i podrazumijeva uklanjanje međukatne konstrukcije nastale u naknadnoj intervenciji te restauraciju i prezentaciju svih sačuvanih elemenata interijera – oslik, dekorativni teraco.

Interijeri će većim dijelom nositi obilježja vremena Sidonije Rubido uz iznimku južne kule s klasicističkim oslicima i artikulacijom zidnih i svodnih površina. Uz pomoć analognih primjera, metodom reinterpetacije, riješit će se interijeri za koje ne postoje podatci o njihovom izvornom uređenju, kao što je primjerice neprihvatljivo ogoljelo stubište iz vremena

barokizacije dvorca. Uklanjaju se svi substandardni elementi nastali intervencijama nakon Drugoga svjetskog rata u vidu zazidanih prozora i vrata te pregradnih zidova i novoga sjevernog stubišta.

Obnova perivoja

Obnovom južnog i istočnog perivoja s prilaznim alejama definirat će se povijesni okvir užeg okoliša dvorca kao najznačajniji segment cjelokupnoga povijesnog posjeda. Dijelovi ove povijesne cjeline formirali su se u različitim razdobljima, od 18. stoljeća nadalje. Naime, perivoj pred južnim pročeljem dvorca nastao je vjerojatno znatno ranije od dviju prilaznih aleja s popratnim zelenim površinama koje se uvode tijekom 19. stoljeća. Značajne tragove uređenja ostavilo je i 20. stoljeće u vidu kvalitetnog pejzažnog rješenja memorijalnog spomenika žrtava logora iz Drugoga svjetskog rata (djelo kipara Bohutinskog).

Budućom obnovom potrebno je uspostaviti karakterističnu komunikaciju s prostorom bivšega južnog perivoja i obnoviti njegova hortikultura obilježja iz prve polovine 19. stoljeća. U izboru dekorativnih vrsta drveća i grmlja trebat će voditi računa da se na osnovi povijesne analize perivoja sade primjerene vrste.²⁰ Obnovom je, uz hortikulturno uređenje u pejzažnom stilu s primjerenim i autohtonim zelenilom (stupoliki grab, divlji kesten, vrbe), potrebno zahvatiti spomenuti memorijalni spomenik žrtava logora iz Drugoga svjetskog rata. Nužan je naglasak glavnoga prilaznog i južnog bočnog drvoreda te održavanje vodotoka uz mogućnost novih prostorno-hortikulturnih vrijednosti koje će pojnapije doprinijeti primjerenoj prezentaciji samog dvorca.

Prenamijena

Predloženim programom predviđa se prenamijena dvorca i njegova okolnog prostora za potrebe visoko rangiranog hotela. To osim luksuznog boravljenja podrazumijeva uvođenje popratnih sadržaja poslovnog i rekreativnog karaktera te još niza potrebnih pomoćnih sadržaja zbog čega se ukazuje potreba za povećanjem korisnog prostora.

Osnovna koncepcija idejnog rješenja za prenamijenu dvorca temelji se na diferenciranom korištenju kompleksa: samog objekta, prostora bivše gospodarske zone te prostora povijesnog i novijeg perivoja. Samo korištenje, odnosno odabir sadržaja, kao i razina i karakter intervencija ovise o valorizaciji gore spomenutih cjelina.

Slijedom toga dvorac svakako zahtijeva sadržaje kompatibilne s njegovim spomeničkim atributima, dakle neinvazivnu namjenu koja će poštovati i afirmirati njegove spomeničke vrijednosti (prostorni ustroj, svodne konstrukcije, komunikacije, interijerske obrade itd.). Stoga se u dvorcu predviđaju ugostiteljski i poslovni sadržaji te ekskluzivno boravljenje, a planira se i reaktiviranje sakralne funkcije kapele, dakako sve uz uvažavanje konzervatorskih uvjeta.

Vrijednost dvorca proizlazi iz njegovih strukturalnih i stilskih osobina, ali jednako tako i energije okolnog prostora koji nipošto ne smije biti zanemaren. Suočeni s potreba-

ma koje proizlaze iz posebnih standarda elitnog turizma, a odnose se na smještajni kapacitet, od strane konzervatora predložena je izgradnja sjeverno od dvorca, na lokaciji bivše gospodarske longitudinalne izgradnje. Prijedlog je krenuo s pretpostavkom da nova građevina mora zadržati primjeren odnos spram dvorca udaljenošću, tlocrtnom dispozicijom, gabaritom i oblikovanjem, odnosno da ne smije narušiti zatečeni poredak u kojem dominira dvorac. Jedino prihvatljivo je suvremeno oblikovanje, a pretpostavlja se da bi nova kreacija mogla biti ujedno kvaliteta koja će doprinijeti vrijednosti cjeline i nadovezati se na one kvalitetne povijesne promjene na ovom sklopu.

Preostale sadržaje zahtjevnih kapaciteta potrebne za funkcioniranje i upotpunjavanje ponude predviđene spomenutim programom smješta se u podzemnoj etaži bivše gospodarske zone (sjeverno i zapadno od dvorca) kako bi se očuvala situacija u kojoj dominira dvorac. Riječ je o pomoćnim i gospodarskim sadržajima (garaža, kuhinja i sl.), ali i sadržajima rekreativnog i poslovnog karaktera poput kongresne dvorane, koji bi zauzeli oko 4 900 m². Unatoč smještaju spomenutih sadržaja u podzemnoj etaži, ovakvom zamašnom intervencijom slobodni ozelenjeni okoliš dvorca na sjeveru i zapadu poprima drukčiji karakter zbog nezaobilaznih intervencija potrebnih za funkcioniranje podzemnog prostora koji značajno mogu utjecati na vizualnu ravnotežu cjeline i obilježja povijesnog prostora. Osim problema vizualne ravnoteže koja se kvalitetnim oblikovanjem može riješiti, nameće se pitanje sadržajne ravnoteže i značenja dvorca u novonastalom kontekstu u kojem količina i karakter sadržaja podzemne etaže konkurira sadržajima u dvorcu. Postavlja se pitanje gdje su granice potreba održivosti i kako s konzervatorskog aspekta, a kako bi se očuvao identitet i integritet spomenika te njegove vizualne i sadržajne nadmoći, postaviti granice širenja, u ovom slučaju, podzemnoga gabarita, a u širem kontekstu možda i pretencioznih prohtjeva investitora. Vrlo mala prevaga u konzervatorskoj ocjeni učinila je predloženi program prihvatljivim uz neizbježno pitanje ne stavlja li uvjet za gospodarsku održivost spomenik u podređeni položaj.

Bilješke

1 Riječ je o aktivnoj zaštiti graditeljskog naslijeđa čiji je cilj u postupku sanacije povijesnog objekta postići odgovarajuće sadržajne promjene. Suprotno stavovima biološke zaštite koja je zagovarala samo konzerviranje spomenika, aktivna zaštita uključuje sve konzervatorsko-restauratorske metode obnove (konzerviranje, restauriranje, rekonstrukciju), kao i suvremene intervencije kao kreativni doprinos našega vremena ako nova rješenja poštuju povijesnu okolinu. Aktivna zaštita polazi od programa, planova i projekata koji prethode realizaciji, svaki je zahvat popraćen znanstveno-stručnom ili samo stručnom (u prvom redu tehničkom) dokumentacijom. TOMISLAV MARASOVIĆ, *Zaštita graditeljskog naslijeđa*, Zagreb–Split, 1983., 78, 79.

2 IVAN KUKULJEVIĆ SAKCINSKI, *Grad Veliki Kalnik*, u: *Lep-tir*, I (1859.); JOSIP BUTURAC, *Povijest Gornje Rijeka i okolice*, Gornja Rijeka, 1979.; IVAN BOJNIČIĆ, *Der Adel von Kroatien und Slawonien. J. Siebmacher's Wappenbuch*, Nürnberg, 1896.;

JOSIP ADAMČEK, *Agrarni odnosi u Hrvatskoj od sredine XV do kraja XVII stoljeća*, Zagreb, 1980.

3

Izvještaj o rezultatima konzervatorskih istraživanja slikanih i građevinskih slojeva na dvorcu Gornja Rijeka, 1995., voditelj I. Srša; IVAN SRŠA, *Dvorac Gornja Rijeka*, u: *Kaj*, 4–5 (1995.), 71–95.

4

Križevci – grad i okolica, Umjetnička topografija Hrvatske, (ur.) Žarko Domljan, Zagreb, 1993., 323, 325 (tekst Andreja Žmegača).

5

Slično tlocrtno rješenje imala je kurija Štakorovec (nedaleko od Božjakovine) iz 17. stoljeća koja je na uglu krila pravokutna tlocrta imala kružnu obrambenu kulu. Dvorac Bela II također je sagrađen u 17. stoljeću kao jednokrnlni s dvije ugaone kule.

6

JOSIP BUTURAC (bilj. 2), 26.

7

JOSIP BUTURAC (bilj. 2), 28. Jozefinske topografske karte čuvaju se u Ratnom arhivu u Beču, a snimke tih karata nalaze se u Hrvatskom institutu za povijest u Zagrebu.

8

Danas dvorac Gušćerovec više ne postoji, srušen je do temelja. Poznat je samo sa starih fotografija.

9

Na spoju istočnog i sjevernog dvorišnog zida u katu sasvim je razvidno da je zid istočnoga krila podignut kasnije jer naliježe na žbukani zid sjevernoga krila.

10

Kule su prvobitno imale drvene grednike koji su u kasnijim intervencijama zamijenjeni svodovima. Sondiranjima je utvrđeno da je međukatna konstrukcija sjeveroistočne kule naknadno ugrađena, kao i da svodovi jugoistočne kule potječu iz razdoblja barokizacije, a prethodio im je drveni grednik, što je uobičajena stropna konstrukcija ovakvih prostora.

11

SILVIJE NOVAK, MARIJA MIRKOVIĆ, *Dvorac Miljana*, istraživanja i konzervatorski radovi, Zagreb, 1992., 24–41.

12

IVAN SRŠA (bilj. 3), 79.

13

Godine 1791. Ivan Chamarè proglašen je plemićem i priznat u Hrvatskom Saboru, a 1806. godine pribraja se velikašima. JOSIP BUTURAC (bilj. 2), 28.

14

Zasada nisu pronađeni podatci o graditelju dvorca, međutim, zanimljiv može biti podatak da je za Chamarèa de Harbuvala 1779. kuću u Varaždinu sagrađio poznati varaždinski graditelj Adam Poch (današnji Vatrogasni dom u Trenkovoju 44). S obzirom na činjenicu da je obitelj Chamarè živjela u Varaždinu, graditelj dvorca može se tražiti među tadašnjim varaždinskim graditeljima, možda i unutar Pochove radionice. IVY LENTIĆ KUGLY, *Varaždinski graditelji i zidari 1700–1850.*, Zagreb, 1981., 75.

15

Dokaz o prigradnji rizalita su temelji istočnog perimetralnog zida *castelluma* koji je uklonjen prilikom prigradnje rizalita.

16

Četiri alegorijske scene slikane su tehnikom *grisaille* koja je karakteristična za nizozemsko i francusko slikarstvo 17. i 18. stoljeća. IVAN SRŠA (bilj. 3), bilj. 39; Enciklopedija likovnih umjetnosti, 2, Zagreb, 1962., 271; Dizionario della critica d'arte, I, Torino, 1980.; Lexikon der Kunst, II, Westberlin, 1984.; METKA KRAIGHERHOZO, Slikarstvo/metode slikanja/materijali, Sarajevo, 1991., 131–133.

17

JOSIP BUTURAC (bilj. 2), 81.

18

Ovaj nalaz dokumentiran je fotografijama i ucrtan na arhitektonskoj snimci pročelja, a potom prežbukano. Nalazi se iznad današnjeg portala, neposredno ispod dvaju rizalitnih prozora.

19

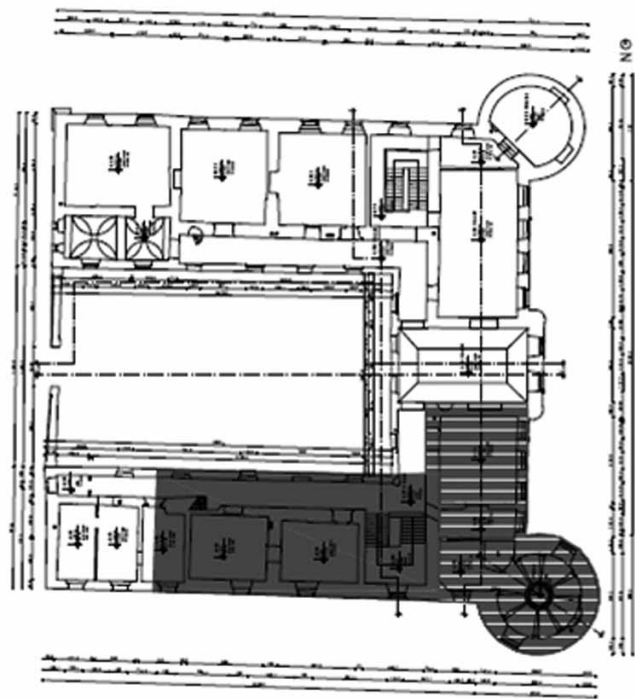
Hrvatski državni arhiv, Zagreb, Državna geodetska uprava, k.o. Gornja Rijeka, 1860.

20

AMALIJA DENICH, Izvješće o sačuvanom povijesnom zelenilu, Zagreb, 1995.; Elaborat o postojećem stanju biljnih vrsta, Dvorac Erdödy Rubido, Gornja Rijeka, Zagreb, 2007.

1. Pogled na glavno, istočno pročelje, sadašnje stanje

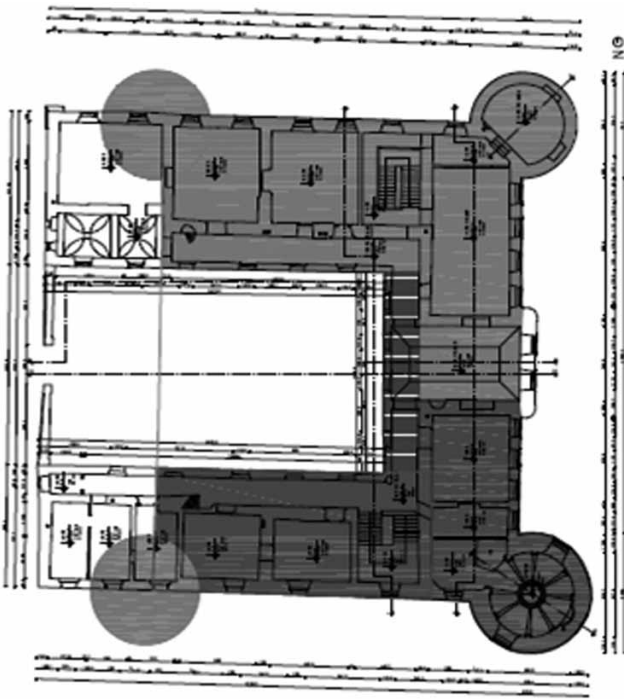
2. Prva faza izgradnje, druga polovina 17. stoljeća, tlocrt kata

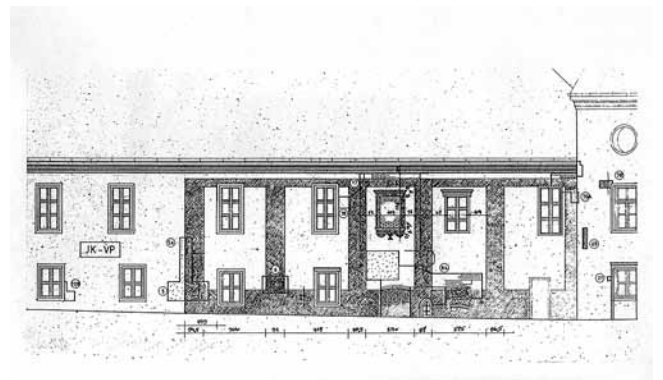
3. Dvorišno pročelje južnog krila dvorca, lukovi trijema prvobitne kurije (kurija Reka), sonde 1995.

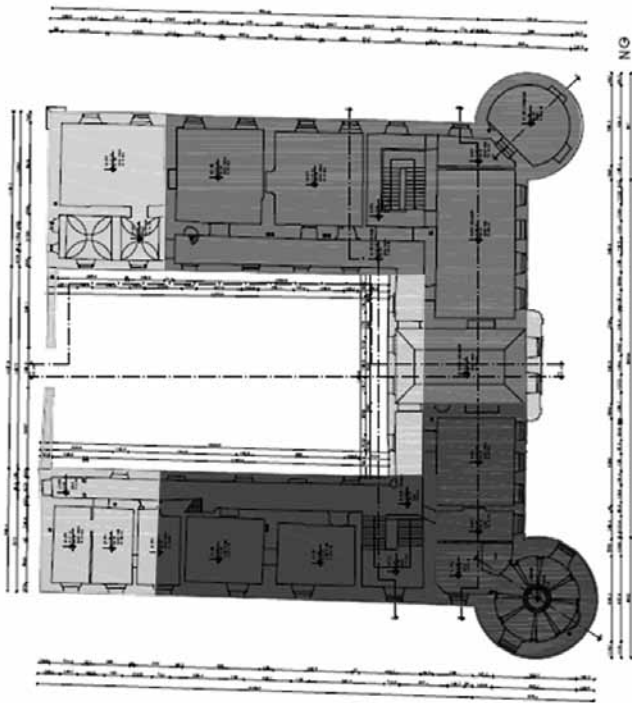
5. Sivo-bijeli oslik pročelja dvorca s četiri kule

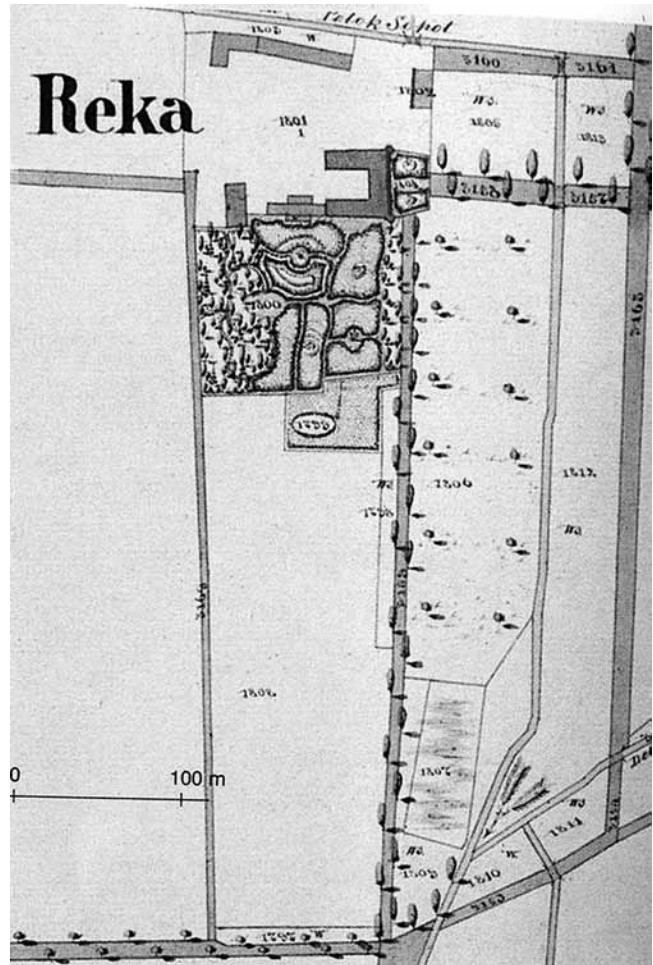
4. Stanje oko 1663., dvorac s četiri kule (*castellum*), tlocrt kata

6. Južno pročelje, rekonstrukcija oslika iz faze dvorca s četiri kule

7. Kraj 18. stoljeća, barokizacija, tlocrt kata

9. Katastarski list iz 1860. godine

8. Fragment baroknog portala na rizalitu istočnoga krila dvorca

10. Vizualizacija obnovljenog sklopa (I. Jurin, M. Jurin)